

Reform av statskicket

Debatterna kring monarki och republik under den senaste tiden har — trots det irriterade mumlet från vissa konservativa kretsar — i viktiga hänseenden medfört ett klarläggande av problemställningar och opinioner. Enighet har rått om att en monarkisk statschef måste vara maktlös och ha sin verksamhet begränsad till representativa funktioner; högerledaren, som är välgörande fri från dunkelt tal om auktoritetsreserver och ingripanden i extraordinära situationer, har utan en skymt av tvekan framhävt denna grundläggande synpunkt. Å andra sidan synes det vara klart att man från republikanskt håll är inriktad på en principiell propaganda för en reform som förr eller senare måste genomföras samt på kritik av kungadömet och rojalismens avarter. Man räknar inte med, man inte ens önskar en aktualisering av republikkravet — i vad mån oviljan att söka driva en fråga av sekundär vikt i förgrunden eller insikt om monarkins nuvarande popularitet bestämmer denna hållning är svårt att säga. Socialdemokratin har kvar republikkravet på sitt program, men har sedan årtionden inte gjort något för att förverkliga det. Detta förhållande torde inte bara böra ses som bakgrunden av att regeringspartiets program tenderar att bli ett ålderdomshem för pensionerade idéer. Det tyder, såsom debatten visar, på att stora grupper inom partiet är "urincipiella" republikaner och inte vill avskrika hela saken.

I detta läge borde det vara möjligt att tills vidare enas om vissa reformer av statskicket som måste anses både tekniskt rationella och demokratiskt värdefulla. En sådan reform, för vilken från alla partier uttalats sympatier, är något slags ordning för pensionering av gamla kungar. Det är uppenbart orimligt att personer skall stanna, enligt gällande system skall känna sig vara tvungna att stanna, på denna post, även då de på grund av ålder eller sjukdom inte kan sköta den. Den holländska drottningen gjorde klokt då hon för några år sedan abdikerade till förmån för sin dotter; sådana arrangemang borde anses naturliga och underlättas genom tillbörliga bestämmelser och åtgärder. Över huvud borde det bli möjligt att utan större omgång eller svårighet pensionera en monark vars oduglighet är notorisk, även om inte sinnessjukdom eller andra liknande grunder kan åberopas.

En legal reform för att minska snobbism, servilitet och det slags finare korruption som

gärna följer i kryperiets spår lär knappast vara tänkbar. Men man har efter de senaste årens erfarenheter särskild anledning att här reagera och ta rättelse. Haijbyaffären avslöjade vidriga intriger kring tronen; en rad höga ämbetsmän befanns vara redo till lagstridiga och moraliskt gemena handlingar av en till frenesi driven lojalitet. Kungafonden, som innebär att till stor del i statlig regi insamlade, eller rättare uttagna, medel ställdes till kungens personliga disposition, är ett mera oskyldigt exempel på samma sorts undersåtlighet. I fråga om upptågen och ceremonierna kring kungligheten — i Sverige exceptionellt utformade — lär den nuvarande kungen redan ha vidtagit en del inskränkningar. Att eriksgator, i den mån de alls är rimliga, borde företas utan så extravaganta anordningar som hittills är väl också en allmän önskan.

Viktigast är naturligtvis en reform av grundlagen som stadfäster det parlamentariska statskicket och i samband härmed rensar ut en mängd ofarliga stadganden. Att den svenska monarkin är och måste vara parlamentarisk är visserligen allmänt erkänt, men så länge saken inte är uttryckligen fastslagen blir en personlig maktutövning till en viss grad möjlig — det är tillräckligt att peka på den förra kungens abdikationsshot och hans anspråk på rätt att ingripa i kritiska lägen. I detta sammanhang borde givetvis en rad detaljbestämmelser, exempelvis om kungens närvaro i konseljen, ändras eller undanröjas. På detta område finns, efter allt att döma, en utbredd opinion för en revision; vad angår parlamentarismens grundlagsfästade har högerledaren redan uttalat sin anslutning.

Dessa frågor kommer, får man anta, att upptas i den redan tillsatta författningsutredningen. Det är att hoppas att denna undersökning bedrivs med energi och att utredningen inte bara blir en form för att lägga frågorna på hyllan.

Josephine Baker

19/2

höll i går ett föredrag om rasfrågan på Stockholms högskolas humanistiska förening. I hennes varmhjärtade kritik av rasförtryck och rasfördomar kan man blott instämma. Intellektuellt och sakligt stod emellertid framställningen på en låg nivå; det är att hoppas att den ungdomliga publik som fyllde Kärhusets stora sal medförde tillräckliga kunskaper för att inte vilseledas av dessa slarviga notiser. Om den väldiga utvecklingen till det bättre i USA under senare år synes mrs Baker vara helt okunnig. Humanistiska föreningen borde inte begagna en lysande artists popularitet för att locka folk till ett sådant föredrag.